

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Examen Theologiæ Moralis

Moure, Antonio Fernandes de

Coloniæ Agrippinæ

Cap. 19. De octauo Decalogi præcepto.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40934

cædit, cuius est, & incola eiusdem loci, ad nullam obligatur restitutionem, sed tantum ad pœnam post latam sententiam. Ita Sot. 4. iust. quest. 6. art. 4. Cord. quest. 17. Lopes. 1. par. cap. 149. Quod intelligo, nisi magnam stragem fecerit. Ita iidem citati Doctores, & Angles in Floribus de restit. Ratio est, quia ita tacita consuetudine negantur, & conceduntur incolis huiusmodi ligna. Item finitimi incolæ locorum, qui in cædis sylvis illorum, inuicem sibi cædunt, ad nullam tenentur restitutionem. Ita citati Doctores. Quoniam via recompensationis sibi mutuo condonant ablata.

CAPVT XIX.

De octauo Decalogi præcepto.

Non falsum testimonium dices.

§. Quoniam in hoc octauo præcepto prohibetur iniustitia, quæ proximo fit in verbis. Hæc autem iniustitia fieri possit in iudicio, & extra illud: de vtraque iniustitia te rogabo. Atque in primis de ea, quæ fit in iudicio, cuius materiam appellant Doctores Correctionem Iudicariam.

De virtute iudiciariæ correctionis. §. I.

- 1 Qui disputant de hac materia.
- 2 Cuius virtutis actus est iudicialis correctio.
- 3 Quo pacto facienda est iudicialis correctio.

1 QVAESTIO. Qui disputant de hac materia? RESP. Alens. 3. p. quest. 40. vsque ad 45. Gabriel. lect. 75. in can. D. Ant. 3. p. tit. 9. Sot. 9. iust. quest. 4. & de leg. sec. m. 2. quest. 5. D. Thom. Interpretes 2. 2. quest. 67. Victor. de pot. ciu. Nau. cap. inter verba. & cap. Noui de iudic. Couarr. de pract. quest. Molin. tom. 1. iust. Casto de leg. pœn.

2 QVAEST. Cuius virtutis actus est iudicialis correctio? RESP. Ut respondeam, præmitto duos esse actus huius correctionis: vel enim componit pacem inter dissidentes partes?

partes: vel punit delicta commissa in Repub. Dico igitur cum exercet priorem actum, est actus iustitiæ commutatiuæ. Ita D. Thom. 2. 2. quæst. 37. art. 1. cum exercet secundum actum, est actus iustitiæ punitiuæ. Ita D. Thom. 2. 2. qu. 108. Notat Mol tom. 1. Iust. disp. 12.

3 QVÆST. *Quæ debent concurrere ad rectam regulam huius correctionis?* R E S P. Octo, nimirum, potestas iudicis, forma iudicij à legibus præscripta, denunciatio iudicaria, accusator, inquisitio, testes, reus, advocatus & tabellio. De singulis me igitur interroga, atque in primis de iudicibus

De iudicibus. §. 2.

- 1 Quotuplex est potestas iudicaria.
- 2 Quid est potestas publica.
- 3 Ad quam pœnam extenditur potestas politica.
- 4 Penes quem est potestas politica.
- 5 Vtrum potestas Regum possit ab eis auferri.
- 6 Quid est potestas ecclesiastica.
- 7 Penes quem est potestas ecclesiastica.
- 8 De exemptis à potestate ecclesiastica.
- 9 An Papa possit supra se creare iudicem.
- 10 Quam potestatem habeat supra Papam iudex ab eo supra se creatus.
- 11 De exemptis à potestate politica.
- 12 An tales exempti subiacent pœnis legum.
- 13 De peccatis frequentioribus iudicium.
- 14 An possit iudex sequi scientiam priuatam, & spreto iuris ordine iudicare.
- 15 An teneatur iudex damnare nocentem iuxta probationes allegatas & probatas, quem scit certo innocentem de facto.
- 16 An possit reum talem damnare.
- 17 De ordine seruando in iudicijs.
- 18 Potestne iudex pœnam legum relaxare.

1 QVÆST.

1 **Q**UÆSTIO. Quotuplex est potestas iudiciaria? **R**ESP. Duplex, Politica scilicet & Ecclesiastica. Ita Gelaf. *dist. 96.* Duo sunt, inquit, quibus hic mundus regitur, auctoritas sacra Pontificum, & regalis potestas. Alexand. III. *cap. Si duobus. Extravagant. de appel.* Bernard. *lib. 1. ad Eugen.* explicans illum locum: *Ecce duo gladij hic.* Victor *de potestate Ecclesj.*

2 **Q**UÆST. Quid est potestas Politica? **R**ESP. Est potestas à Deo immediate data mortalium communitati, ad se apposite gubernandam, & congruenter fini naturali, qui quidem finis naturalis est bene, beateque vivere secundum naturalem rationem. Ita Nauar. *cap. Nouit de iudicij.* Probat ex Paulo. *Rom. 13.* Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit.

3 **Q**UÆST. Ad quam punitionem extenditur huiusmodi potestas? **R**ESP. Usque ad hominum sceleratorum interuentionem. Constat hoc ex pœnis legum.

4 **Q**UÆST. In quo residet huiusmodi potestas politica iudiciaria? **R**ESP. In eo vel ijs, cui, vel quibus eam communitas demandauit, iuxta varios se gubernandi modos. Itaque vel est in Rege, vel in Magistratibus. Ita Driedo *lib. de libert. Eccl. cap. 15.* Castro *lib. 1. de leg. pœn. cap. 10.* Molin. *tom. 1. iust. disp. 26.* quanquam oppositum sentiat Victor. *de potest. ciuil. num. 8.* Couar. *de pract. quæst. cap. 1. num. 6.*

5 **Q**UÆST. Potestne communitas hanc potestatem semel legibus concessam iterum auferre? **R**ESP. Minime. Ita Couar. *lib. 1. pract. quæst. num. 6.* nisi in grauissimam Tyrannidem Rex inciderit, vel iurata priuilegia non seruauerit. Tunc enim non seruatur conditio, sub qua fuit à populo facta potestatis libera donatio: conditione uero non seruata, donatio minime tenet iuxta Sylu. *donat. 4. num. 7.*

6 **Q**UÆST. Quid est potestas ecclesiastica? **R**ESP. Est potestas à Christo domino immediate Ecclesiæ concessa ad gubernandos fideles secundum legem Euangelicam in ordine ad finem supernaturalem, etiam circa naturalia, quatenus ad finem supernaturalem inferuiunt. Ita Victor. *de potest. ecclesiast. quæstion. 3. numer. 6.* Molin. *tom. 1. iust. disput. 21.*

7 **Q**UÆST. In quo residet huiusmodi potestas ecclesiastica? **R**ESP. Residet hæc potestas immediate in summo Capite,

Capite,

Capite, quod est Papa, & illi immediate à Christo sunt concessa, cum concessa fuit Petro. *Matth. 16. Ioan. 21.* quæ quidem per metaphoram nomine clauium, & regiminis, ibi intelligitur, vt intelligitur, cum regi dantur clauues regni, aut domino clauues vrbs. Ab eo vero descendit ad alios inferiores Ecclesiæ Prælatos. Ita communiter Doctores in 4. d. 18. & 24. Bonauent. Alb. mag. Duran. Gabr. in can. lect. 3. Her. lib. de potest. Papa. Sot. in 4. dist. 20. quæst. 1. art. 2. & alij, quos refert Bellarm. de Rom. Pont. cap. 22. & 23.

8 QVÆST. Dixisti de potestate politica, & ecclesiastica, quæro vterius, estne aliquis exemptus à potestate ecclesiastica? R E S P. Plures. In primis Papa iure diuino, vt pote vice Christus in tertis. Deinde alij iure ecclesiastico per priuilegia ijs ab ecclesia concessa, quæ quidem quo ad vires & earum intentionem consulenda sunt.

9 QVÆST. Potestne Papa supra se alteri concedere potestatem ecclesiasticam iudiciariam? R E S P. Potest, cum tamen non possit supra se alteri maiorem committere potestatem, quam ipse supra se habeat. *cap. Nuper. de dote possid. diuortium restituenda.* Et claret, quia nemo potest dare potestatem, quod excommunicetur, suspendatur, deponatur, quia ipse non potest seipsum excommunicare, suspendere, deponere.

10 QVÆST. Quam vim habet supra Papam iudex ab eodem Papa supra se constitutus? R E S P. Omnem directiuam, nullam tamen coactiuam, hoc est, potest illum obligare sub mortali in conscientia ad standum sententiæ, non tamen potest eum cogere. Ratio est manifesta, quia huiusmodi iudex eandem potestatem supra Papam habet, qua ipse supra se pollet, ipse vero tenetur ad implenda iustitiæ iura vi directiua, non tamen coactiua.

11 QVÆST. Dixisti plures esse exemptos ecclesiastico iuri à potestate politica, quæro modo, vtrum exempti sint quo ad omnia, an quo ad aliqua? R E S P. Tenentur in conscientia ecclesiasticæ personæ exemptæ à laica potestate, seruare Principum leges, quæ aliquid circa Ciuitatis gubernationem in qua viuunt generaliter decernunt, dummodo non sint contra ecclesiasticam libertatem, nec canonicis legibus, aut ecclesiasticis sanctionibus aliqua ex parte aduersæ.

aduertentur. Ita Viçt. in relict. 1. de ecclesiast. potest. quest. ultim. num. 4. Sot. 1. iust. quest. 6. art. 9. Felynus. cap. Ecclesi. de constitut. Abbas. ibid. Couar. 2. par. Epitomes cap. 6. num. 2. Ratio est, quia tales personæ sunt ciues, & Reipublice partes, ergo debent succurrere suo toti, & conformari suis ciuibus, & partibus: unde manifestum est teneri iure naturali ad huiusmodi confirmationem. Accedit secunda ratio, quia leges ciuiles iustæ, vt tales, sicut iam diximus, approbatae sunt ab ipsa Ecclesia circa omnium ciuium gubernationem ciuilem, vt adnotauit Fortunius tractat. de vlt. fin. iuris, illatione prima num. 158. constatque ex cap. 1. de noui operis denunciatione, & ex cap. Super specula de privileg. vbi Papa dicit, Sanctam Ecclesiam secularium legum non respuere famulatum.

12. QVÆST. Subiacentne exempta persona à potestate politica pœnis legum secularium apposis transgredienti? RESP. Minime: Ita Doctores communiter, quos latè refert Couar. cap. 31. præct. quest. Ioann. And. Albertin. Felyn. & alij ad cap. Clerici de iudic. habetârque cap. Non minus de immunit. Eccles. cap. Quanquam de cens. lib. 6. & c. tota causa. 11. quest. 1. Imo iudices sæculares tales pœnas decernentes ipso facto excommunicantur in Bulla Cœnæ.

13. QVÆST. In quo peccant frequentius iudices? RESP. In primis cum suscipiunt officium iudicandi scientes se carere prudentia ad recte iudicandum causas sibi committas. Ita Sylu. index 1. num. 9; Nau. cap. 25. numer. 22. & præterea tenentur ad damnum resarciendum ex iniqua sententia ortum, vt manifestum est. Peccat præterea iudex, qui difficilem aditum partibus præbet, ne à colloquio familiarium amicorum, collusorum separetur, teneturque ad damni restitutionem ex litium dilatione prouenientis. Inde infert Nau. cap. 25. num. 15. peccare grauius iudicem, qui miseras personas, & peregrinos alijs, cæteris paribus, non præfert.

Peccant tertio iudices mortaliter, & ad restitutionem damnorum tenentur, si personam, non sibi subditam, vel de causa ad suum sortum non pertinente iudicant. Itemque qui habentes tantum iurisdictionem in tertium genus, vel personarum, vel causarum, eam extendunt ad alias, quanquam à parte rei sententia non sit

Medull. Casum

R

iniqua,

iniqua, vt aduertit Nau. cap. 25. num. 13. & in rub. cap. No
 tit. de iudicijs. num. 68. Hinc inferuntur sequentium euen-
 tuum resolutiones. In primis iudices laici, qui persona
 ecclesiasticas privilegio fori gaudentes ad sua tribunalia
 trahunt, aut in criminalibus contra eos procedunt, in-
 currunt insuper excommunicationem Bullæ Cœnæ, §
 & 19. latæ per Clementem VIII. peccant deinde iidem
 qui clericum in sacris puniunt, aut non statim iudicium
 ecclesiastico restitunt. Incurrunt insuper excommu-
 nicationem canonis. Si quis suadente 17. quæst. 4. in
 cap. Si iudex, de sentent. excommunic. in 6. Idemque dico
 dum de quouis iustitiæ laicæ ministro, qui clericum de-
 ducit vinctum ad laicum iudicem. Peccat lethaliter
 eius, qui iubet vexare iudices ecclesiasticos, vel in perni-
 cia, vel in bonis, quod eius mandatis non paruerint, et
 contra ipsum censuras declarauerint. Et insuper excom-
 municatus manet excommunicatione Papæ reseruata
 in sententia per duos menses manserit, capit. Quicumque
 de sentent. excommunic. in 6. Item iudex, qui prohibet
 subditis ne vendant, vel emant ab ecclesiasticis, est
 ipso facta excommunicatus, capit. Eos de immunit. Eccl.
 libr. 6.

Insuper iudex politicus, qui extrahit, vel iubet per
 vim abduci è loco sacro delinquentes, qui ad illam
 confugerunt. Qui vero locus sacer ad hunc effectum de-
 cendus est, tractat Nauar. cap. 25. num. 7. Sylu. immunit.
 3. Couar. lib. 2. resol. cap. 10. Estque quælibet Ecclesia, et
 sacellum auctoritate Episcopi ad diuina celebranda de-
 carum. Itemque illius cœmeterium, ianua, & porticus
 templi. In quibus autem casibus delinquentes gaudent
 immunitate loci sacri, diserte traditur libr. 2. Ordin. Lep.
 tit. 4. Cum autem hæc immunitas introducta sit iure po-
 sitiuo, standum est regni consuetudini, vbi vitam dege-
 rit. Quod diximus de laicis iudicibus, comparatione per-
 narum, causarumque ecclesiasticarum, similiter dice-
 dum erit, de iudicibus ecclesiasticis, si procedant contra
 laicos in causis purè laicis. Peccant præterea iudices
 quando contra reum procedunt ex iudicijs leuibus, et
 si quis absque infamia, vel suspitione legitima de aliquo
 specialiter inquirat, vel illum iubeat conijci in carcere.

ex leui culpa, vel propter odium, vel propter iram subitam, vel vt placeat alijs, sicuti Herodes, qui comprehendit Perrum, vt placeret Iudæis. *Actor. 12.* teneturque ad iniuriæ, famæ, & damnorum restitutionem, vt recte adnotauit Nauar. *in rub. cap. Nouit. de iudicijs. num. 51.* Deinde, qui precibus, amore, vel pretio non cõprehendunt publicos delinquentes, aut comprehensos abire sinunt.

14. QVÆST. *Potesine iudex omiſſa probatione iuridica iudicare secundum scientiam veram propriam?* RES P. Dicam, quid sentiam per conclusiones, sit igitur *Prima conc.* iudex inferior neminem potest damnare, nisi iuridice conuictum, secundum allegata, & probata. Ita Sor. *5. de iust. qu. 4. art. 2.* Couar. *1. resolut cap. 1. num. 7.* Clarus. *lib. 1. de pract. criminali. qu. 8. cap. Si tantum 6. quæ. 2. cap. Si sacerdos de off. ord. & omnes communiter.*

Secunda concl. Iudex inferior in ferenda sententia omnes iuris solemnitates seruare tenetur *ca. Iudicantem 3. qu. 5. & ca. 1. Semper. 2. qu. 1. L. illicitas. ff. de officio præsidis. §. veritas.* Solemnitates vero de iure naturali, sunt 1. probatio delicti per testes sufficientes. *cap. Nullum. o. qu. 5. ca. Deus. 2. qu. 1. 2. locus concessus parti ad sui defensionem, illiusque audientiæ, vel per se, vel per alium. Clemen. Pastoralis de re iudic. §. verum. 3. Citatio partis. Solemnitates ex iure positiuo sunt. 1. præfixus terminus ad probandum, & respondendum. 2. scriptura, & instrumentum publicum 3. oblatio libelli. 4. contestatio litis. 5. Iuratus partis calumnia. 6. Prolatio sententiæ. 7. Sessio iudicis in tribunali dum sententiam fert.*

Tertia conclu. Supremus iudex, neq; per se, nec per aliũ punire capite, vel alia pœna graui reum ex sola scientia priuata regulariter loquendo potest. Ita Caic *verb. homicid. Cord. lib. 1. qu. 37.* Sor. *iust. quæ. 1. art. 3. ad primum. D. Anro. 3. p. tit. 9. ca. 15.* Nau. *ca. 25. nu. 9.* Cou. *de pract. qu. cap. 1. Arag. 24. qu. 627.* & alij communiter. Neq; item potest inauditum, & indefensum reum tali pœna damnare, nisi notoreitate facti, & personæ notoriũ sit, quod nulla potest tergiverſatione celari, vt aduertunt citati Doctores, nisi etiam reus ita potens sit, vt audiri non possit, & defendi, sine periculo damni Reipub. vel Regis, quemadmodum adnotant citati Doctores.

Quarta conclus. Supremus iudex, qui scit crimen imminens in futurum perniciosum Regi, vel Reipubl. potest eum ex hac sola privata scientia indefensum, & inauditum punire. Ita Nauar. Caietan. Aragon. *locis citatis*. Ratio est, quia Rex, & Reipubl. in eo euentu habent ius defendendi ab iniusto inuasore, & ideo potest eum veneno, vel suffocatione à medio tollere. Hæc est certior, & communior sententia, quamuis opposita suo habeat defensores.

15 QVÆST. *Potestne iudex damnare nocentem de iure, hoc est illum, qui iuxta allegata, & probata ostenditur nocens, quem tamen privata scientia scit esse innocentem de facto.*
 RESP. Dupliciter probari potest quis nocens in criminalibus, vel ciuilibus. Dico igitur *primum*. Summus iudex, hoc est princeps, potest in criminalibus absolueri innocentem de facto, quem allegata, & probata nocentem de iure ostendunt: imo tenetur. Ita tradunt Ordine Lusitanæ lib. 3. tit. 66. Sot. 5. iust. quæst. 4. art. 2. Cord. lib. quæst. 37. A lenf. 3. p. quæst. memb. 6. art. 2. Couar. cap. 1. prob. quæst. Caiet. 2. 2. quæst. 76. Ratio est, quia supremus iudex potest in eo euentu liberare innocentem; ergo tenetur quia defensio innocentis est in præcepto, quando fieri potest absque proprio damno. Deinde, quia supremus iudex in eo euentu tenetur iurare pro innocente, hoc autem iuramentum præferendum est omnibus testimonijs. Dico *secundo*. Supremus iudex in criminalibus causis, privata scientia uti non potest, sed secundum allegata, & probata iudicare tenetur. Ratio est quia qui secundu[m] allegata, & probata bonæ fidei possessor est, graue tunc iniuriam pateretur.

Quinta concl. Iudex Principe inferior, sub mortali tenetur uti omnibus remedijs ad liberandum reum legitime conuictum, quem scientia privata certo cognoscit esse innocentem. Ita D. Thom. 2. 2. quæst. 67. cum suis. A lenf. citato art. 2. Cord. dicta quæ. Toletan. lib. 2. de resit. cap. 5. num. 164. Sot. 5. iust. quæst. 4. art. 2. Adeo, ut quando nullum occurrit iuris remedium, teneatur causam remittere ad superiorem, protestando, & iurando sibi illius hominis innocentiam esse euidenter notam.

16 QVÆST. *Demus, quod nullum sit iuris remedium, quod inferri*

inferior iudex uti possit, neque item illum remittere ad superiorem iudicem propter partis instantiam: potestne tunc secundum allegata, & probata illum damnare? RESP. Negat simpliciter Panormit. capit. Pastoralis. de offic. delegati. Angel. iudicare, num. 6. Lyra. Exod. 23. Arborenf. libr. 9. cap. 20. Couar. cap. quest. prac. Cord. lib. 1. qua. 37. Rosella verb. Iudex, Adrian. quod ib. 6. art. 3. Tolet. lib. 2. rest. cap. 3. numer. 161. Hostien. Innocent. Felynus in cap. Pastoralis, aiuntq; iudicem teneri cedere officio, ne innocentem damnet, cum aliter illum liberare nequeat; sic tamen

Sexta concl. Iudex supremo inferior, cum non potest uti aliquo iuris remedio ad innocentem liberandum: neque illum ad superiorem remittere potest, secundum allegata, & probata illum iudicare, & damnare, nec officio cedere tenetur. Ita D. Thom. hac quest. 67. & qu. 64. art. 2. Alenf. 3. p. quest. 34. m. 1. art. 4. & quest. 4. memb. 6. art. 2. Richard. in 4. dist. 18. Ar. 2. quest. 2. Ganduar. quodlib. 3. qu. 25. Abulenf. cap. 23. Exod. qu. 6. Aragon. 2. 2. quasi 67. Cord. q. citata ex utriusque iureconsultis. Bart. ad L. Illicitas ff. de offic. praesid. Cardin. & Gloss. in capit. 1. de offic. Ord. Turrec. cap. Iudice. 347. & alij, quos citat Couar. capit. 1. quest. pract. Arm. verb. iudex. num. 26. Nau. lib. 1. consilior. 1. de offic. iudicis. D. Anton. 3. p. tit. 9. cap. 2. Sylu. iudex qua. 5. Confirmatur ex D. Ambros. ut refertur in dicto cap. Iudice, & a D. Thoma tribuitur Augustino dicente: bonus iudex sicut audit, ita iudicat, & D. Greg. capit. Summopere. 11. qu. 3. Causis, inquit, diligenter ventilatis, tunc secundum, quod ibi constitutum est, definitiua proferatur sententia. Similiter probatur ex L. Illicitas, ubi iubetur praeses id sequi, quod convenit eum sequi, ex fide eorum, quae probantur, & dict. cap. Pastoralis, ubi ordinarius requisitus a Delegato, tenetur exequi eius sententiam, etiam si priuatim cognoscat esse iniquam, eadem autem ratione de executore, sententiae latore. Itaque talis innocens de facto damnatur, ut nocens de iure, & ut talis secundum allegata, & probata denunciatur, pro culpa iudice probata.

17 QVÆST. Quem ordinem tenetur iudex servare in condemnatione rei? RESP. Iudex non potest condemnare reum, siue in civilibus, siue in criminalibus sine accusatore, seu

torc, seu vero, seu iuris ficto. Ita D. Thom. 2. 2. qu. 67. art. 2. cum communi: patet in *capit. si legitimus capitul. Superius de accusat. capit. si quis potestatem 2. 1. question. 4. L. illicitas ff. de offic. presid. L. rescripto ff. de muneribus, & honoribus.* Septem vero humerantur in iure, quæ vim habent accusatoris. *Primum* notoreitas criminis, & criminosi *capit. Evidentia de accusat. capit. Manifesta 2. quest. 1.* & ideo delinquentes in flagranti delicto comprehensi in vijs publicis, possunt statim puniri, vt adnotarunt Caiet. in *sum. verb. homicidium. Arag. 2. 2. quest. 67. art. 1. Iul. Clar. libr. 1. quest. 8. & haberur capit. Bone de electionib.* *Secundum* publicitas criminis patrati coram iudice: nam omne crimine patratum coram iudice sedente pro tribunali, dicitur notorium, iuxta Bart. *L. Librarius ff. de reg. iur. &* ab eodem mulctari potest, vt notat directorium iudic. *part. 2. cap. 4. Tertium* est infamia, quæ quidem non sufficit ad condemnationem, sed ad solum inquirendum *capit. Qualiter cap. Quando de accusation. Quartum* iudicia, saltem iudicialiter probata, vt ostendit Nau. in *rub. de iudic. numer. 65. & 96. Quintum* est notoreitas iuris: hæc vero habetur per iudicam confessionem rei, propter quam reus legitime conuictus potest de crimine condemnari, de quo non erat infamatus, quodque incidenter confessus est in iudicio, vt probant Nau. proxime, colligiturq; ex eo *cap. Quod evitandi. de condition. ob turpem causam. Sextum*, clamorosa insinuatio, de qua *infra. Septimum*, criminis publicam vergentis perniciem denunciatio, aut publicæ rebellio denunciante etiam fraterne. Ita Sot. *de reg. serv. memb. 2. quest. 6. dub. 1. & 5. de iust. quest. 4. art. 3. Caietan. & Aragon. 2. 2. questio. 67. artic. 2. Nauar. in rubr. de iudic. numer. 82.*

18 Q V A E S T. Potestne iudex pœnam legum relaxare
 RESP. Dico. *Primo.* Quando pars laesa ab accusatione non desistit, nullus iudicem potest pœnam legis relaxare. Ratio est, quia in ea relaxatione esset iniurius parti accusanti. Ita D. Thom. 2. 2. qu. 67. art. 4. Dico *Secundo.* Et rationabili causa potest supremus iudex, id est princeps pœnam à legibus taxatam, etiam parte non desistente relaxare, & omnino demittere. Ita Sot. & Aragon. *citati. Castro. lib. 2. de leg. pœn. cap. 12. Coua. lib. 2. resolu. ca. 9. nu. 1. & omnia*

& omnes Iurifconsulti. capit. Quia periculosum. de sententiis. excommunicat. in 6. & Leg. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his, qui not. inf. Ratio est, quia tunc bonum commune præferitur particulari. Dixi, ex rationabili causa, quia sine ea non potest, vt affirmat D. Thom. 2. 2. question. 67. artic. 4. & ratio est manifesta, quia, vt iustitia custos debet æqualitatem seruare inter partes, & vt conseruator Reipubl. teneretur malefacta punire, ne impunitate obrenta crimina committantur. Dixi, etiam parte non desistente, quia si pars desistat, vel procedit sine instantia partis, minori rationabili causa obrenta, potest pœnam minuere, vel commutare. Ratio est, quia ipse princeps est super ipsas leges, & c. Dico tertio. Iudex inferior, etiam de consensu partis læsæ, nequit totam pœnam legibus taxatam remittere, imo neque arbitrariam. Est Auctorum, quos supra retuli. Ratio est, quia talis iudex non habet potestatem supra ipsum ius ca. 1. de constit. & L. 1. ff. ad Turpillianis. faceret vero iniuriam iuri, si impunita crimina relinqueret. Dico quarto. Iudex inferior supremo, siue ex officio procedat, siue ad instantiam partis, potest pœnam legibus communiter taxatam, iuxta delicti circūstantias, ac personarum minuere, & immutare Ita Castro li. 2. de leg. pœn. cap. 13. Cou. li. 2. resolut. ca. 9. nu. 8. Itaq; pro eodem crimine aliter puniendus puer, aliter senex. L. Auxilium. §. in delictis. ff. de minorib. aliter seruus, aliter ciuis de Reipubl. bene meritis. & ita in paupere minui potest pœna pecuniaria, augeri autē corporalis: in diuite nobili augeri pœna pecuniaria, & minui corporalis, vt notat Couar. dicto cap. 9. num. 4. iuxta L. primam. ff. de pœnis L. Aut facta. §. persona. ff. eodem. & L. Nullus Cod. ad L. Iuliam. & L. Tertiam. ff. de legib. Item colligit similiter Castro li. 1. de leg. pœn. cap. 6. posse augeri criminis pœnam, cuius est in Reipubl. magna dissolutio, vt penitus extirperetur tale crimen.

De Denunciationibus. §. 3.

- 1 Quis tenetur denunciare.
- 2 Quo pacto detegendum crimen, quod iubetur sub excommunicatione detegi.
- 3 An propter tale præceptum detegenda sint peccata emendata.

R 4

4 Vtrum

- 4 *Vtrum in tali euentu detegendum sit furtum ver-
ris, aut filiorum.*
- 5 *An quis teneatur se prodere.*
- 6 *Elapso tempore ad denuntiandum in edicto pre-
fixo an post illud denuntiare teneamur.*

QVAESTIO. *Quis tenetur denunciare?* R E S P. Dico
primum. Peccata, quæ sub secreto aliquis scimus
quamuis alia via fiant notoria, famosa, & man-
ifesta, non potest in iudicio denunciare, nisi in perniciam
publicam vergant, vel tertij innocentis. Ita Sor. de iur.
secret. memb. 2. quest. 2. Nau. capit. Inter verba, & omnia
communiter. Ratio est manifesta, quia in hoc proxima
fama laeditur, quæ quidem seruanda est, nisi deroget
bono communi, aut innocentis. Triplex vero est secretum.
Primum confessionis, & hoc secretum est secretissimū
sacratissimū a deo, vt nulla ex causa, licet orbis terrarū
ueteretur, reuelari fas sit. Secundū secretum est rerum
quas quis solus, aut cum paucissimis vidit, vel audiuit,
aut quas alter illi temere aperuit. Tenetur vero quæ
iure naturali occultare huiusmodi secreta, vt copiose
probat Scot. in 4. di. 21. quest. 2. §. teneo igitur. Sor. de iur.
secret. memb. 2. quest. 2. concl. 1. Nauar. capit. Sacerdos, de pen-
nit. d. 6. num. 2. & 3. Ratio est, quia id postulat conuictus
& societas humana, alioqui esset intolerabilis. Hinc
colliges teneri ad seruandum secretum medicos, chi-
rurgos, obstetrices, aduocatos, & similes personas, quas
quis consulit pro remedio adhibendo: amicos item,
quibus detecta sunt malefacta ad capiendum solatium,
quanquam non promiserint secretum se seruatos, quod
id ex natura ei ab eis exigitur. Multo magis tenentur ad
seruandum secreti illi, qui per vim, aut fraudem secre-
tum extorserunt, quales sæpenumero sunt iudices, et
iustitiæ ministri, qui obreta, & promissa impunitate
reis multa discunt. Tenentur ad hoc secretum, qui a
sacrilega reuelatione confessarij peccata alterius cognou-
erunt. Ratio est, quia res transit cum suo onere. caput
literis de pignoribus. l. 2. & 3. Cod. quibus causis: sed illi
peccata secum habent sigillum sacramentale: ergo deo

Ita Scot. sup. Ledesm. 2. 4. art. 3. dub. 1. Gomes. lib. 3. resolu. cap. 13. num. 9. Sor. Nauar. sup. Ex dictis inferes eos, qui aperiunt alienas literas teneri ad seruanda earum secreta, quia sunt secreta extorta.

2. **QVÆST.** *Quomodo se gerere quis debet in criminum denunciatione, cuius reuelatio iubetur sub excommunicatione, vel iuramento?* **RESP.** Dico *primum.* Quæ crimina ante edictum, vel iuramentum non possumus denunciare ob secretum, eadem etiam accedente edicto, vel iuramento non possumus in iudicio detegere. Ita Sylu. Arm. alij sum. mitæ, verb. *denuntiatio.* Sor. & Nau. sup. Ratio est, quia obseruatio secreti est de iure naturali, hinc autem iuri, nec edictum, nec iuramentum derogant. Hinc colliges neminem posse denunciare uisitoribus crimina emendata, quia tale edictum solum proponitur ad eorum emendationem; ergo frustra dereguntur peccata iam emendata, & infamatur proximus, ut singularim adnotat Nau. cap. *Sacerdos citato num.* 120. Dico *secundum.* Edicta ecclesiastica sub excommunicatione præcipientia, ut restituantur ablata, & fures denunciatur, intelligenda sunt, de his, quæ iniuste retinentur, quamuis enim quis peccauerit, iniusto modo auferendi, poterit tamen iuste ablata retinere, in recompensationem, vel ob aliam causam. Et ideo, qui sciunt, vel ex visu, vel ex auditu huiusmodi rem, eam denunciare non tenentur. Ita Aragon. verb. *furtum.* 41. Arm. *ibid num.* 15. Nau. sup. Ratio est, quia edicta ecclesiastica non cadunt supra præteritum peccatum, sed præsens. Quod si recompensatio fuit maior debito, solum tenentur restituere excessum, & excessum tenentur alij denunciare, & ideo, qui debitor impotens est ad restituendum, nec incidit in excommunicationem, nec alij illum tenentur denunciare, dummodo det sufficientem cautionem, ad illam enim dandam tenentur. Dico *tertium.* Impedimentum secretum matrimonij, cuius denunciatio redundat in infamiam contractantium, tenetur quisque denunciare. Ita Nau. cap. *Sacerdos num.* 27. de *pœn.* Quia nemo illis facit iniuriam, cum uolunt moniti desistere à tali matrimonio. Idem dicendum de petente religionem, vel beneficium: tenetur tamen tegere, cum detectio cedit in infamiam tertij inno-

gentis, ita omnes communiter. Casus est. Cognouit Titius sororem Berthæ, postea vult nubere Berthæ, admonitus non vult desistere, non possumus cum infamia sororis Berthæ tale detegere impedimentum.

3 QVÆST Teneturne propter edictum ecclesiasticum sub excommunicatione precipiens denunciare quævis peccata: detegere peccata emendata: R E S P. Minime. Ita Sor. 5. iust. qua. 5. art. 1. Nau cap. 15. num. 46. Instruct. 2. p. ca. 10. qu. 5. Tole. lib. 2. ca. 4. num. 217. Cordub. in sum. qu. 14. punct. 2. casu. 1. si peccata non sint eius conditionis, quorum punitio requiritur ad commune bonum.

4 QVÆST. Qui scit furtum ab uxore, aut filijs patratis, teneturne illud reuelare: R E S P. Regulariter non, quia intentione perentis excommunicationem, regulariter vxores, & filios non comprehendit. Ita Nauar. proxime, si autem constet moraliter de opposita intentione denunciandi sunt. Ita Instruct. 2. p. ca. 12. qu. 5. cum Sor. & Cord. in sum. quest. 176.

5 QVÆST. Teneturne propter huiusmodi edicta nocens se proderet: R E S P. Minime: nisi sit reo semiplena probatio, aut ipse laboret infamia: satisfacit igitur vel restituendo rem ablatam, vel damnum refarciendo. Ratio est, quia excommunicatio solum intendit errati emendam.

6 QVÆST. Elapsum est tempus præfixum in edicto in quo quoddam tenebamur denunciare: tenemurne post illud etiam denunciare: R E S P. Tenemur. Ita Cordub. qu. 64. ca. 6. Nau. cap. 2. num. 46. Sor. in 4. d. 22. qua. 1. art. 2. Instruct. 2. p. ca. 12. qu. 3. Ratio est, quia temporis assignatio non adhibetur per modum oneris, sed termini, quæ præfixio transacta, magis tunc obligat tantum, ut absoluat.

De Accusationibus. §. 4.

- 1 Qui peccant accusando.
- 2 Qui tenentur accusare.
- 3 An nocens teneatur se accusare, pro liberando innocente.
- 4 An teneatur reddere pretium innocenti, qui postea comperit illius innocentiam.
- 5 An pro omittenda accusatione possit pecunia, vel quid

quia aliud à nocente reportari.

6 De pacto, quod fiscales cum reo faciunt, pro omit-
tenda accusatione.

1 **Q**UÆSTIO Qui peccant accusando? **R**ESP. Qui ex odio accusant, ut malum infligatur proximo propter vindictam. Ita D. Tho. 2. 2. quæ 108. ar. 1 Sylu. & Armilla; verb. vindicatio. Nauar. ca. inter ver. nu. 639. Sor. sup & est veritas manifesta. Deposito tamen odio, & ratione vindictæ potest quis in iudicio accusare iniuriam, & pro satisfactione postulare, ut notat Glossa, ca. Si quis contristatus, d. nonagesi. & Nauar. ca. 14 num 25 verba vero Christi Domini: *Dimittite inimicis vestris*, continent consilium, non præceptum, tale vero consilium Ecclesia satis adimplet per viros perfectos, ut notat Caiet. sup 6 Matt. 2

2 **Q**UÆST. Qui tenentur accusare? **R**ESP. Publica peccata, quæ in commune detrimentum redundant, vel tertij innocentis, quæ aliter impediri non possunt, quam accusando, quisq; tenetur sub mortali accusare, si probare ea possit in iudicio. Ita D. Tho. 2. 2. quæ 67. Sor. de teg. secr. memb. 2 & 5. de iust. qu. 5. art. 1. Nauar. ca. 25. num. 32. Arm. Sylu. Ange. ver. accusatio. Bald. cum alijs ad L. 1. ff. de public. offic. & L. 4. Cod. de hereticis. Hæc vero D. Thom. conclusio intelligenda est, si loquamur in natura rei, dato, quod non subsit aliud remedium ad damnum euitandum, vel commune, vel tertij. Veruntamen, re attente perpensa, illud remedium non deest: quoniam vel malum iam est infligendum, & nemo tenetur illud accusare ad exigendam damni publici satisfactionem, nisi sit minister iustitiæ publicæ. Vel damnum est infligendum, & tunc impediri potest, vel per fraternam correctionem, vel saltem per denunciationem.

Dico secundo. Ministri iustitiæ ex officio deputati ad accusandum, sui muneris crimina accusare tenentur. Ita Sor. sup. lib. 5. iust. qu. 5. art. 1. Nauar. cap. 25. num. 34. Syl. restitutio. 3. num. idque tum ratione iuramenti, tum ratione officij, quanquam procedant ad solam legum vindictam. Quod munus cum strictè non observant, graviter à Principe puniuntur.

3 **Q**UÆST. Vulneravit Socrates Petrum occulto, pro vul-
nere

nere accusatur Titius, teneturne Socrates se prodere, ut Titius liberet? R E S P. Minime. Ita Med. de poen. Nauar. cap. 10. num. 17. Tolet. lib. 2. ca. 1. num. 79. Sot. 4. iust. quasi. 6. art. 3. Qui omnes etiam Socratem absoluant a restitutione damnorum Petri. Ratio est, quia vulneratio facta à Socrate non fuit causa per se influens in accusationem, damnationemve Petri. Veruntamen dicendum est Socratem teneri restituere Petro ea, quæ soluit ob illatam iniuriam, & in medicum, aut alia, ad quæ soluenda et natura rei tenebatur Socrates, ut notat Toletan. proximo num. 78. non tamen tenetur ad causas expensas, vel ad damna exilij, ut notat Instruct. 1. cap. 123. concl. 4.

4 QVÆST. Titius vulneratus à Socrate ex inditijs mortuus accusavit Platonem, & per sententiam latam accepit ab eo iniuria satisfactioem, & medicorum salariam, postea comperit Platonem esse innocentem, tenetur illi reddere pecuniam acceptam? R E S P. Tenetur, nisi scierit eam recuperalliam à Socrate.

5 QVÆST. Qui peccant accipiendo pecuniam pro omittenda accusatione? R E S P. QUæ neque ex officio, neque ex præcepto accusare tenentur, non peccant accipiendo pecuniam pro desistendo ab accusatione iusta. Ita Nauar. proximo, & Mol. disp. 93. concl. 3. & communiter Doctores. Ratio est, quia ius, quod quis habet ad accusandum, est pretio æstimabile, & vendi potest. Dico secundo. Materialiter peccant fiscales, viatores, custodes publici, similesque iustitiæ ministri, si pecuniam accipiant pro non accusandis legum transgressoribus, tenenturque ad restituendum damnum inde Reipubl. proveniens. Ita communiter Doctores, quia obligantur, tum ex officio, tum ex iuramento ad accusandum, & ideo severe puniuntur lib. 1. Ordin. Lusitan. tit. 73. numer. 3. & 4. item lib. 5. tit. 74. Adde tamen huiusmodi fiscales non teneri ad restituendam pecuniam sic acceptam: quia ius, quod habent ad accusandum, est pretio æstimabile, & vendibile.

6 QVÆST. Subest magna difficultas, & est hæc. Si hic reus accusaretur esset pars pecunia a iudicanda fisco, pars vero pijs operibus veluti captiuorum redemptioni, &c. Quæro igitur utrum fiscalis omittens accusationem teneatur ad restituendum fisco, & pijs operibus? R E S P. Dico primum. Tenetur ad resti-

ad restituendum fisco Ita Navar. cap. 27 num. 20. Ratio est, quia pro procurando fisco Regio accipit a Rege stipendium. Dico secundo. Non tenetur ad restituendam partem captivis, & pijs operibus, quia non est ex officio illorum procurator & custos.

De Inquisitione criminis. §. 5.

- 1 Quid est inquisitio.
- 2 Quotuplex est inquisitio.
- 3 Quomodo faciendæ est inquisitio.
- 4 Quæ peccata detegenda in generali inquisitione.
- 5 Quomodo potest fieri particularis inquisitio.
- 6 An possit fieri particularis inquisitio de crimine incidenter cognito circa eundem reum.
- 7 An possit fieri particularis inquisitio de crimine iniuste detecto.
- 8 Quomodo faciendæ est inquisitio de crimine notorio, seu occulto criminoso.

1 **Q**VAESTIO. Quid est inquisitio? R E S P. Est delicti investigatio, delinquentisve facta ab habente legitimam potestatem. Ita L. Vbi Cod. ad L. Corneliam de falsis. traditur ab Hostiense in sum rubr. de Inquisit.

2 **Q**VAEST. Quotuplex est Inquisitio? R E S P. Alia generalis, alia particularis. Generalis est quando in genere inquiritur de delictis, & de delinquentibus. Particularis est, quando particulariter inquiritur de delicto, & de delincente.

3 **Q**VAEST. Quomodo licite fiunt huiusmodi inquisitiones? R E S P. Ad faciendam generalem inquisitionem non est necesse præcedat infamia, vel accusatio, vel denuntiatio. Ita Sylu. inquisitio 1. qua. 10. Angel. Arm. Rotella ibid. Nau. cap. 12. num. 38.

4 **Q**VAEST. Quæ peccata detegenda sunt in hac generali inquisitione? R E S P. Dico primum. Peccata occulta, quorum nulla est infamia, quæque non redundant in damnum commune, aut innocentis, in generalibus inquisitionibus.

onibus,

onibus, non sunt manifestanda. Ita Nauar. *cap. Inter verba num 679. Sot. de teg. secr. memb. 2. quest. 6. conclu. 2. Angel. Inquisito, num. 11.* & ita omnes Theologi, Ratio est, quia iure naturali tenemur proximi famam seruare, cum nocet obest bono communi, aut innocentis. Dico *secundo*. Peccata, quorum infamia reus laborat, tenetur quisque iudice interrogatus manifestare iudici generaliter inquirenti, etiamsi sint emendata, quando constat iudicem punitionem criminis intendere. Ita Cord. *in sum. que. 6. punct. 2. casu 1. Toletan. lib. 2. ca. 4. nu. 217.* Aduertunt tamen Doctores, iudicem politicum præcipue interrogari ad punienda delicta, secundario vero ad ea emendanda, & ideo illi esse detegenda delicta, licet iam emendata sint. Iudicem vero ecclesiasticum, præcipue interrogari ad emendanda crimina, secundario vero ad ea punienda, & ideo illi esse detegenda delicta nondum emendata. Qui vero ita iudice interrogatus negat, periurus est. Dico *tertio*. Nemo non infamatus de delicto de quo generaliter inquiritur, tenetur in inquisitione, visitatione, & generali se ipsum prodere, vel denunciare, etiamsi sub iuramento interrogetur, an nouerit aliquem talis delicti reum, quantumcumque crimen tendat in damnum commune, vel innocentis. Est communis. Ita Sot. *de teg. secret. memb. 2. quest. 7. Caieta. 2. 2. quest. 7. art. 1. Nauar. cap. Inter verba num. 30. Tolet. lib. 2. cap. 4. num. 157.* Etiam in hæresis crimine. Ita Symanchus *tit. 32. num. 13. Robias. sing. 3. num. 3. Nauar. lib. 5. consil. 8. de hæret.* Confirmatur ex cap. *Quis aliq. §. non tibi. de pœn. d. 1.* Ratio est, quia res esset moraliter impossibilis se ipsum prodere, & infamare.

§. *QUEST.* Quando fieri potest particularis inquisitio? Respondeo. Dico *primum*. Inquisitio particularis in delinquentis penam tendens, neque in foro laico, neque in Ecclesiastico fieri potest absque infamia, vel alio infamiae æquipollente. Ita D. Thom. *2. 2. quest. 67. art. 3.* Suaderunt ex cap. *Inquisitionis. cap. 2. Qualiter. 2. capit. Cum oporteat de accusationibus,* & ita omnes Doctores. Ratio est, quia aliter infamaretur proximus. Infamia vero definitur, communis rumor manans ab ijs, qui rem viderunt non maleuolis, neque leuibus. Æquipollent vero infamiae multa præci-

præcipue accusator verus, vel fictus. Dico *secundo*. Quã-
 do per inquisitionẽ particularem solum intenditur erro-
 ris cuitatio, aut damni impedimentũ fieri potest in vtro-
 que foro absq; infamia, & alijs ei æquipollẽtibus. Ita Sor.
*de secr mem. 2 q. 6. Naua. ca. inter verba, nu. 653. Syl. in qui-
 sitio. 1. q. 4. Rosella ibi in 6. & fere omnes ca. Postquam. cap.
 Cum in cunctis ca. Nihil de elect. ca. fin. de clandest. desponsat.*
 Ratio est, quia id pertinet ad bonum cõmune, quod par-
 ticulari anteferri debet. Iam vero si quis petit magistra-
 tum, vel religionem, vel aliquid simile ad cuius petitiõ-
 nis executionẽ requiruntur certæ in persona conditio-
 nes, ipse petens tacitum ad inquirendũ præbet consensũ
 circa ea tantum, quæ impediunt, non vero alia. Dico
tertio. De iustitiæ ministris, de quẽ alijs magistratibus in
 particulari inquiri potest, nulla præcedente infamia. Ita
 Ordi. Lusit. li. 1. tit. 44 §. 1. Ratio est, quia ipsi in accipien-
 dis officijs ad id tacitum præbuerunt consensum, iuxta
 regnorum leges, & communitatum consuetudinẽ. Dico
quarto. Si adhinc non leues suspiciones, vel præsumptio-
 nes, vel indicia de hæresi, apostasiq; prodicionis, laicæ ma-
 iestatis, alijsq; criminibus in graue damnum commune,
 vel tertij innocentis redundantibus, pendentibusque in
 futurum, fieri potest particularis inquisitio. Ita Symanc.
*tit. 44. num. 9. Nauar. cap. inter verb. num. 683. & 694. & in
 rubr. de iudic. num. 93. Confirmatur ex ca. Excommunicamus,
 de heret. §. aduicimus. L. Apostatarum. Cod. de Apostatis. L.
 Nullus Cod. ad L. Iuliam maiestatis, ca. offic. de heret. vbi Ioã.
 Andr. & Dominicus. Ratio vero est, quia id postulat bo-
 num cõmune, Hanc tamen inquisitionem Inquisitores
 circa Episcopos, Nuncios, aliosve Ecclesiasticos superi-
 ores absq; licẽtia Papæ facere non possunt. *ca. Inquisitores,
 de heret. in 6. & Extrauag. cum Math. eodẽ tit.* Hinc inferes
 mortaliter peccare iudices, & ad restituenda damna data
 obligari, si circa particularem personam particulariter
 inquirunt, præterquam in casibus traditis, & iuxta expli-
 catas iam conelusiones, Vnde neque semiplena probatio
 per vnũ testem omni exceptione maiorẽ, neq; etiam ple-
 na per duos aut tres testes extraiudicialiter apud Præla-
 tũ de crimine deponẽtes, sufficit ad particulariter inqui-
 rendum de singulari persona. Ita Sor. 5. iust. quest. 6. art. 2.
 Nauar.*

Nauar.

Nauar. cap. inter verba num. 580. & in rubric. de iudic. num. 78. & in sum. cap. 18. num. 38. patetque ex cap. Inquisitores. & cap. Cum oporteat, de accusationibus. Ratio est, quia nisi obster bonum commune, proximi fama est consulendum, quæ doctrina etiam seruanda est in Regularium inquisitione, vt rectè aduertit Nau. contra Alciatum contrariam asserentem, quia bona Regularium fama, bono communi valde inferuit.

6 QVÆST. Inquirebat iudex de crimine circa reum in eo diffamatum, sed incidenter ad cognitionem alterius rei criminis deuenit. V. G. inquirebat de homicidio, sed inuenit eum etiam esse furem, quæro igitur, an possit postea iudex de crimine incidenter cognito inquirere? RES P. Cum crimen incidenter cognitum, est coniunctum cum crimine de quo reus infamatus est, potest: si vero est omnino disparatum minime. Ita Sor. de secr. memb. 2. quæst. 6. conc. 3. & 5. in quæst. 5. art. 2. Caiet. tom. 1. opus. cap. 31. resolut. 5.

7 QVÆST. Inquirebat iudex generaliter, sed cognouit per eam inquisitionem crimen occultum Titij, potestne postea de eo particulariter inquirere? RES P. Minime. Ita Sor. sup. capit. Inquisitionis capit. Qualiter. cap. Quando. 2. de accusat. quia illa notitia fuit contra iustitiam, & iniqua; ergo habenda est, tanquam non acquisita.

8 QVÆST. Est crimen notorium, delinquens vero occultus, quæ fieri potest inquisitio? RES P. Dico primum. Quando crimen est notorium, aut famosum, licitum est iudici inquirere delinquentem, modo in inquisitione, nullam nominet personam, quæ infamia non laboreat. Ita Nauar. cap. 18. num. 38. & cap. inter verba num. 185. Cord. quæst. 64. punct. 1. Sylu. correctio quæst. 8. Augel. denunciatio num. ult. Panormit. & Imola cap. Bone. de election. Ratio est, quia hoc postulat bonum commune, vt saluum, & incolume tueatur. Dico secundo. Testis interrogatus in huiusmodi inquisitione tenetur aperire occultum delinquentem. Ita citati Doctores, & Med. de instruct. confess. tract. 2. tit. de confess. celanda. Ratio est, quia iuridice ad hoc interrogatur. Dico tertio. Si ipse reus in hac inquisitione interrogetur, non tenetur se ipsum prodere. Veritas est manifesta, quia nemo tenetur se prodere, nisi iuridice interrogetur: nemo vero iuridice interrogatur circa se.

nisi de eo habeatur infamia, vel semiplena probatio.

De peccatis contra iustitiam ex parte rei. §. 6.

- 1 An reus iuridice rogatus teneatur suum crimen fateri.
- 2 An teneatur reus detegere crimen suum, quando interrogatur ad instantiam partis.
- 3 An teneatur reus dicere verum, ex quo illi imputabitur crimen falsum.
- 4 An reus criminis propter excommunicationem latam teneatur se prodere.
- 5 An ordinandus teneatur detegere crimen ob quod ab ordinibus suscipiendus remouebitur.
- 6 An reus possit rogari de occultis criminibus.
- 7 An reus possit rogari de occultis socijs.
- 8 De hæreticis.

1 **Q**UÆSTIO. Teneturne reus iuridice interrogatus suum fateri crimen? R E S P. Tenetur, etiam in causa mortis. Ita D. Thom. 2. 2. quæst. 69. art. 1. ad 2. Sot. 5. iust. quæst. 1. art. 2. & de secret. memb. 2. quæ. 7. concl. 3. Nauar. cap. 25. num. 36. Couar. de præf. qu. cap. 23. Cord. lib. 1. quæst. 43. Medin. de instruct. de confess. Gabriel. in 4. d. 15. qu. 6. art. 2. Palud. in 4. d. 19. quæ. 4. num. 7. Gandau. quodlib. 1. quæst. 33. Barthol. ad L. Marcellam. ff. de action. rer. amot. Gom. tom. 3. capit. 12. Arag. 2. 2. quæst. 69. Ratio est, quia subditus sub mortali tenetur superioris præcepto obedire iusta præcipienti: sed iudex iuridice interrogans, iusta præcipit, cum reo præcipit veritatem aperire: nam eam potest ab eo extorquere licite per tormenta occultationis puniendo culpam, ut statuit Ordin. Lusitanæ lib. 5. tit. 64. Ergo reus tenetur se prodere, & cæt. Oppositum asseruerunt Sylu. & Angel. verb. confessio sacramentalis. Añ milla, verb. confessio iudicialis. num. 8. Pañormit. cap. 2. de confess. & alij in causa capitis, aut alius damni grauis temporalis: nemo enim, aiunt, seipsum tenetur damnare, in quo iure naturali videtur fundari lex 4. ff. de testibus, iuste non

Medull. Casuum S potest

potest cogi consanguineus ad ferendum testimonium contra suos consanguineos, cum magno eorum dispendio corporali. Hæc tamen conclusio intelligenda est, quando iudex ex officio procedit iuxta cuiusvis iuramentum veritatem tenetur inquirere: iuxta *L. si non defendatur. ff. de pœn. & L. ubicunque ff. de interrogatorijs adhibentibus.*

2. QVÆST. Rogo igitur teneturne reus fateri crimen, quando ad instantiam partis interrogat? RESP. Minime. Ita Panormitan. cap. 2. de confessis. colum. ult. Navar. cap. inter verba. nu. 732. & 743. atque esse communem. Sylu. confessi non sacramentis. Angel. ibid. & Arm. nu. 8. Ratio est, quia accusatori incumbit probare crimen, per testes obiectum probationibus, luce meridiana clarioribus, iuxta *L. finalem Cod. de probation.* & ideo reus in eo casu iuridice non interrogatur, nec tenetur respondere. Ita denique decernitur *lib. 3. Ordin. Lusitan. tit. 40. §. 13. & tit. 85 §. 1* ubi absolute asseritur non teneri reum positum criminosa respondere, id est, articulo, in quo ei ponitur, ut delictum suum fateatur. Confirmatur ex *L. 1. ff. de quibus* ubi non licet accusatori seruatorum testimonijs uti erga dominum, vel filiorum erga parentes.

3. QVÆST. Interrogatur quis de re, an sit sua, si tamen suam esse fateatur, damnabitur de crimine, quod non commisit? G. Platonis gladio latrones Petrum occiderunt. Plato interrogatur de gladio, si fateatur esse suum, homicidij damnabitur, poteritne negare esse suum gladium? RESP. Poterit. Ita Sot. de teg. secr. memb. 2. qu. 7.

4. QVÆST. Est crimen publicum, & notorium, delinquens vero occultus, fert iudex ecclesiasticus excommunicationem, ut se prodatur, teneturne reus criminis se proferere? RESP. Minime. Ita Sot. in 4. d. 22. qua. 1. art. 2. & de secr. memb. 2. qua. 6. Ratio est quia illa excommunicatio est iniusta. Obstat huic resolutioni, cap. Quidam maligni. 5. qua. 1. ubi sub pœna excommunicationis præcipitur auctori cuiusdam libelli famosi se detegere. Propter quem textum oppositum tenuit ibi Turrecrem. & alij Iurisperiti. Verum tamen istud caput solum præcipit probare alio libello, nomine tacito auctoris ea, quæ dixerat, aut palinodiam decantare, & item abstinere ab Eucharistia, donec id efficiat.

Sic interpretatur locum Nau. cap. inter verb. 586. & Sor. citatus.

5 QVÆST. Episcopus ordinaturus aliquem, vel collaturus beneficium Petro, rogat eum de occulta irregularitate, vel alio legitimo impedimento, teneturne ordinandus aperire occultum impedimentum? RESP. Si impedimentum non tollatur per penitentiam, sed ordinum impedit executionem, vel beneficij retentionem, tenetur illud detegere. Ita Innocent. capit. Inquisitores, de accusatio ibid. Turrecrem. numes. 5. Nauar. capitul. inter verba. num. 721. & Doctores communiter. Abbas cap. innotuit num. 6. de elect. vbi hoc aperte asseritur, sicut in ca. Artald. 2. qua. 3. Ratio est, quia iudex tunc iuridice interrogat.

6 QVÆST. Potestne conuictus reus de vno crimine, interrogari de alijs occultis, aut de socijs? RESP. Quando crimen occultum, est criminis probati circumstantia, vel habet eum eo connexionem necessariam, potest. Ita Palud. in 4. d. 9. qu. 4. Syluest. Inquisitor. 1. qu. 7. D. Anton. 2. p. tit. 9. capitul. 7. Ratio est, quia crimen probatum, est indicium criminis sibi maiori ex parte annexi. Hinc colliges conuictum de homicidio eius; cuius cadauer inuenitur expoliatum, rogari posse de spolio. Item conuictus de adulterio rogari posse de nece mariti adulteræ: conuictum de furto Ecclesiæ rogari posse de fractione forium. In quo sensu accipienda est regul. iur. in 6. semel malus, semper presumitur esse malus. Dico secundo, Non potest talis rogari de criminibus occultis omnino disparatis. Ita Caiet. 2. 2. quaest. 69. art. 2. Sor. de secret. memb. 2. qua. 6. dub. 5. & de iust. lib. 5. qua. 6. art. 2. Tolet. lib. 2. ca. 4. nu. 170. Adria. quodlib. 11. Nau. cap. inter verb. nu. 587. & de iudicijs. nu. 62. Ratio est, quia iudex non interrogat iuridice de criminibus nisi eius præcedat semiplena probatio, vel infamia, vel indicium infamiæ æquipollens.

9 QVÆST. Potestne reus iuridice conuictus interrogari de socijs occultis? RESP. Minime, nisi septem euentis. Ita Nau. cap. 18. numer. 58. Sor. de secret. memb. 2. qua. 6. conc. 4. Caiet. tom. 1. opusc. 31. Tolet. lib. 2. capitul. 4. num. 173. capitul. Cum monasterium, de confessis. cap. Veniens. 1. de test. ca. Nemini. 15. qua. 13. L. finali. Cod. de accusat. L. repetiti ff. de accusat. quaest. Septem vero sunt crimina, circa quæ quisquæ conuictus

potest interrogari de socijs occultis. 1. Hæresis capi. in fi. dei fauorem lib. 6. 2. læsa maiestas. L. Quisquis. Cod. ad L. Julia maiestatis. 3. adulterata moneta. L. 1. Cod. de falsam. neta. 4. Maleficium. L. ultim. Cod. de maleficijs. 5. Latrocinium. L. D. Adrian. ff. de custodia reorum. Latrocinium vero hic intelligitur, quod patrarur à viarum grassatoribus; non vero à furunculis. 6. Simonia. capitul. 1. de testibus. 7. Nefandum vitium. ita deducitur ex constit. P. j. V. quæ incipit. Cum primum Apostolatus, Ita Gomes. 3. resoluit. cap. 12. numer. 16. Toletan. lib. 2. cap. 6. num. 173. Emmanuel Rodr. in sum. de Ord. iudic. cap. 10. qui quidem duo addit. primum est, posse reum conuictum criminis rogari de socio occulto, cum crimen necessario requirit socium. Item cum mos est in aliqua prouincia, vt de socijs occultis interrogetur, quia propter bonum commune, ita leges talis regni sancire potuerunt.

8 QVÆST. Circa reos hæresis, rogo vtrum absoluendi sint à confessario, quando ad ignem ducuntur, nisi detegant socios, quos negarunt in carcere? RES P. Affirmatiue, quia tunc eorum testimonia non accipiuntur ab inquisitoribus, vt suspecta.

De quæstionibus, seu Tormentis. §. 7.

- 1 An liceat per tormenta veritatem extorquere.
- 2 Quando liceat torquere reum.
- 3 Propter quod crimen potest reus torqueri.
- 4 An propter crimen sufficienter probatum.
- 5 An pro socijs detegendis.
- 6 De Reo, qui in tormentis fateatur, & postea negat.
- 7 An pro euitando tormento, liceat fateri crimen capit.
- 8 An teneatur se retractare, qui in tormentis crimen sibi imposuit.
- 9 An liceat iudici vti fictionibus ad extorquendam veritatem.

I QVÆST.

QVÆSTIO. Licetne per tormenta corporalia veritatem extorquere? **R**ESP. Licet. Ita D. Augustin. 19. capit. 6. D. Ambros. lib. 2. de Cain. & omnes Doctores, vt videre est apud Gomes. 3. resolut. cap. 13. Simanch. de institut. tit. 65. Summistas verb. tortura. Ordin. Lusitan. lib. 5. tit. 65. Ratio est, quia hoc pertinet ad bonum commune: nam aliter mille crimina manerent impunita, sicut ap-
probat mos omnium gentium.

2 QVÆST. Quando potest iudex torquere reum? **R**ESP. Quando procedit semiplena probatio, vel infamia, aut infamiae indicia æquipollentia. Ita Doctores citati, & Nau. iud. numer. 53. Tolet. lib. 2. 6. 3. num. 477. L. edictum. ff. de quest.

3 QVÆST. De quo crimine potest iudex torquere reum? **R**ESP. De eo, quod dignum sit pœna capitis, aut grauiore, quam ipsa tormenta. L. edictum. ff. de quest. Ratio est, quia condigna pœna non potest dari, nisi cum plena probatione, tormenta vero adhibentur ad extorquendam plenam probationem; ergo ipsa tormenta non debent esse adæquata pœnæ delicti.

4 QVÆST. Quando crimen est plene probatum, potestne torqueri ad illud confitendum? **R**ESP. Minime. Ita Gom. citato loco. num. 10. & Cord. de pract. quest. cap. 13. num. 5. Naua. cap. inter verba. num. 771. & in sum. cap. 18. num. 59. Roias. 2. p. de heret. num. 282. Ratio est, quia tormenta iure gentium introducta sunt, ad extorquendam probationem: eaque data, integra pœna imponenda est.

5 QVÆST. Potestne reus torqueri pro socijs detegendis? **R**ESP. Potest. Ita Iul. Clar. de pract. crim. questio. 64. Simanch. titul. citat. num. 60. Ratio est, quia iuridice interrogatur.

6 QVÆST. Quid si reus in tormentis fateatur, & postea neget? **R**ESP. Iterum torquendus est. Ita omnes citati Doctores.

7 QVÆST. Licetne reo fateri crimen, quod non commisit, propter quod occidendus est, ad euitandum tormentum? **R**ESP. Minime. Quod vero peccatum committat, contouertunt Doctores, Tolet. lib. 1. cap. 4. numer. 121. Sot. de secret. memb. 3. quest. 4. & iust. 5. quest. 10. art. 2. Ledesm. 2. 4. quest. 10. art. 5. Adrian. quodlib. 11. diff. 3. Ratio eorum est, quia

licet videatur iste per hanc confessionem sibi necem inferre, id non est directe, nec per se: nam directe intendit fugere tormenta, & multas, vt ita dicam, mortes: per accidens vero influit in vnam mortem. Probabilius tamen Nauar. ca. 18. num. 19. Cou. 1. resol. cap. 2. nu. 8. Sylu. detract. qua. 3. aiunt peccare mortaliter. Ratio eorum est, quia in re graui mentitur in iudicio contra charitatem, qui tenetur diligere propriam vitam.

8 QVAEST. *Qui falsum crimen de se confessus est in tormentis, teneturne sub mortali confessionem retractare:* RESP. Tenetur quidem ad minimum in hora mortis, tum ad consulendum suorum famæ, tum ad tollendum populæ scandalum. Ita Sylu. qua. 3. citat. sup. & Panor. cap. ex parte 2. de sepultura

9 QVAEST. *Licetne iudici uti simulationibus, & fictionibus in iudicio, ad veritatem extorquendam:* RESP. Licet, modo caute procedat, & nemini faciat iniuriam. Ita Couar. libr. 1. capit. 1. numer. 16. Panor. & Canonistæ ad cap. Afferri de presumptionibus, ibi enim textus affert Salomonis exemplum 3. Regum 3. qui simulauit infantis diuisionem iuri naturali contrariam, vt ex coniectura maternæ compassionis, veram matrem deprehenderet: idem probatur ex cap. Vitellus 2. 2. quaest. 2. vbi affertur exemplum Iehu Regis 4. Reg. 10. Dixi, si nemini faciat iniuriam: illam vero faceret, si dolo, vi, metu, aut fraude veritatem extorqueret: tunc enim reum condemnando mortaliter peccat, & ad restitutionem tenetur.

De Appellationibus. §. 8.

I Quando peccat reus appellando.

I QVAESTIO. *Suppono posse reum propter malitiam imperitiamve iudicis inferioris iniuste grauatum, licite, & iuste appellari ad legitimam superiorem cap. Omnia oppressus. 2. quaest. 6. Quæro igitur quando peccat reus appellando?* RESP. Peccat cum appellat gratia repellendæ, vel differendæ iustæ sententiæ. cap. Quicumque. 2. qu. 6. vbi præcipitur ne huiusmodi appellationes recipiantur. ca. Omnino. 1. qu. 6. vbi huiusmodi appellantes puniri iubentur. Ratio est, quia tunc appellans facit iniuriam iudici recte iudicanti, & accusatori illius iustitiam impedito. Ita que

Itaque quando quis seit iniustam esse suam causam, iustam vero sententiam, mortaliter peccat appellando. Ita Aragon 2. 2. qu. 67. art. 3. Soc. proxime. Nau. ca. 25 num. 39. qui recte ait teneri reum tunc ad omnia damna auctoris, ex iniusta appellatione subsequuta.

De subeundo supplicio per iudicis sententiam imposito. §. 9.

- 1 An reus teneatur subire supplicium.
- 2 An liceat Reo resistere sententia secundum veritatem iniusta, sed occulte.
- 3 An teneatur reus stare sententia secundum allegata, & probata.
- 4 Quae fuga reo licita est.
- 5 De fuga à carcere.
- 6 Quomodo tenetur reus ad poenam legis.
- 7 De executione poenae.
- 8 Cum poena est mortis.
- 9 De preparatione ad ferendam mortem.
- 10 De poena inedia.
- 11 De iis, qui tali damnato offerunt cibos.
- 12 De poena mutilationis.

1 QVÆSTIO. Obligatne sententia iusta in conscientia ad exequendam rem praeceptam? R E S P. Obligat. Ita D. Thom. 2. 2. qu. 69. art. 4. & omnes Doctores. &c.

2 QVÆST. Fuit sententia lata iniuste secundum rei veritatem: sed notorie putatur iusta, licetne reo illam per actiuam resistantiam repudiare? R E S P. Minime. Ita Nauar. ca. Cum cont. de rescrip. rem. 2. num. 15. & fere omnes. Ratio est, quia datur scandalum in illa actiuā, & publica resistantia erga sententiam, quæ existimatur iusta.

3 QVÆST. Teneturne reus stare sententia lata secundum allegata, & probata? R E S P. Minime quidem in conscientia, & ideo si absque scandalo poterit euitare sententiam, vel non reddere pecuniam iudicatam, iuste quidem secundū false allegata, & probata: iniuste vero secundum rei veritatem

tatem fas illi est, vel etiam postea facere compensati-
onem.

4 QVÆST. *Quanam fuga licita est reo?* RES P. Dico
primo. Reus antequam apprehendatur, & etiam post-
quam comprehensus est, licite potest fugere non infe-
rendo vim, neque resistendo. Ita D. Thom. 2. 2. *quest.* 69.
art. 3. & *ibid* Caietan. & Aragon. Henr. *quodlib.* 9. Victor.
de homicid. num. 19. Sor. 5. *iust. quest.* 5. *art.* 4. Nau. *capit.* 17.
num. 102. Couar. 1. *resolut. cap.* 2. *numer.* 11. & alij, quos imple-
refert, Simanch. *tit.* 16. *num.* 26. Ratio est triplex Prima,
quia nulla lex positiva id prohibet. Secunda, quia dete-
neri in carcere tendit ad executionem pœnæ: durum
vero est vnumquemque teneri ad exequendam in se po-
enam, Tertia, quia iure naturali cuique fas est tueri vitam,
& incommoda vitare. Dixi, sine vi, & resistentia, quonia
ministri iustitiæ ius habent, & ad comprehendendum,
& detinendum: Aduertendum tamen est dupliciter pos-
se quenquam detineri in carcere: nam vel potest detine-
ri, vt damnatus pœna iusta carceris perpetui, seu ad tem-
pus pro delicto commisso, & tunc non licet illi fugere,
quia vt infra dicemus, tenetur pati pœnam iustam laram
per sententiam legitimi iudicis, vel potest detineri ad
expectandam sententiam capitis verberum, & alte-
rius supplicij, & in hoc casu intelligo assertam conclusi-
onem.

5 QVÆST. *Intelligo tuam mentem, quero igitur secundum*
eam, poteritne reus aufugere infringendo vincula, aut carce-
rem perforando? RES P. Negant quidem probabiliter
Henr. *quodlib.* 9. *quest.* 26. Maior. *in 4. d.* 15. *qu.* 22. Syluest.
fuga. Couar. *sup. num.* 4. Ratio eorum est, quia tunc fit re-
sistentia, & vis iustitiæ. Deinde quia *L. 1. ff. de effractor.* 26.
L. in eos ff. de custodia reorum, damnantur capitis huius-
modi fractores; ergo vt pœna culpæ respondeat, ipsi gra-
uiter deliquerunt. Probabilius tamen affirmant Caietan.
& Aragon. 2. 2. *quest.* 69. *art.* 3. Sor. 5. *iust. qu.* 6. Dried. *lib.*
1. cap. Nauar. *cap.* 17. *numer.* 102. oppositum est eorum fun-
damentum, aiuntque illam effractionem non esse resi-
stere, sed tollere impedimenta ad fugam, vt cum quis
fugiendo inuenit alienam segetem, potest illam concu-
care ad fugam capescendam cum animo postea restitu-
endi.

endi damnum. Leges vero illae sunt comminatoriae ad deterrendos reos à fuga, neque supponunt culpam, sed indemnitate boni communis, pro quo aliquando licet innocentem exponere mortis periculo, ut exponitur in praelio iusto. Huic tamen mortis periculo, si quis temere se exponat (exponetur vero si vincula frangat, aut carcerem rumpat, manendo in loco, ubi iterum deprehendatur) peccabit mortaliter, quia nemo est dominus vitae suae. Hinc inferunt Sot. Aragon. & Caietan. *locis citatis*, posse quenquam tali præbere reo claves ad aperiendum ostium, vel instrumenta ad infringenda vincula, ut fugiat. Ratio eorum est, quia licet præbere auxilium ei, qui licite aliquid exequitur.

6 QVÆST. *Quando tenetur reus ad pœnam legis?* RESP. A die latæ sententiæ, & non antea, res est certa, & ab omnibus Doctoribus asserta.

7 QVÆST. *Quam pœnam per sententiam iustam iudicis decretam, tenetur reus in se exequi?* RESP. Carceris, exilij, pecuniæ, & alias similes, quæ existimantur leuiore, non vero pœnam verberum, mutilationis, torturæ, aut mortis, quoniam huiusmodi pœnæ sunt suapte natura horribiles, & inclinationi hominum maxime repugnantes; ergo iniqua esset lex, quæ statueret, ut nocens in seipso has exequeretur, quoniam ad legis æquitatem requiritur, ut sit de re moraliter possibili, exequutio vero huiusmodi pœnarum in seipsum censetur, moraliter impossibilis hominibus.

8 QVÆST. *Potesne damnatus ad mortem illam licite in se exequi, se ipsum occidendo?* RESP. Minime quidem, est omnium Doctorum, quos citavi. Ratio est, quia occidere se ipsum est intrinsece malum, & non potest cohonestari aliqua ratione: nam dixerunt aliqui posse auctoritate iudiciaria in seipsum esse carnificem, ut potest in aliū eadem publica auctoritate, ac proinde, ut alium, & se ipsum posse occidere, sed est ratio apparens & falsa, ut asserit concors Doctorum sensus.

9 QVÆST. *Teneturne reus præparare se ad recipiendam mortem iuste dandam?* RESP. Tenetur, & ita tenetur ire ad locum supplicij, ascendere scalam, præbere collum ad laqueum, & similia. Ita omnes Doctores. Ratio est, quia

S S huius-

huiusmodi præparationes sunt ad recipiendam, non ad inferendam mortem. Hinc inferes, damnato, ut pereat veneno, non licere illud portare, quia talis actio ex se ordinata est ad mortem, non minus quam infectio lethalis vulneris. Ita Castro, Driedo, & Couar. citati poterit tamen, & tenetur damnatus aperire os, & pati, ut carnifex per fistulam infundat virus in stomachum.

10 QVÆST. Licetne damnato, ut fame pereat oblatos sibi cibos respuere? R E S P. Affirmant Maior. in 4. d. 15. quest. 22. Sot. 5. iust. qua. 6. art. 4. Angel. & Sylu. verb. fugere. Eorum ratio est, quia id non est sibi inferre, sed expectare mortem, & pati, quod quidem non est verum. Deinde, quia in extrema necessitate poterit quis ex charitate relinquere cibum alij, sed hoc verum quidem; at quia tunc ex charitate præfertur vita aliena suæ propriæ; ideo oppositum asserendum cum Caiet. 2. 2. qu. 69. art. 3. dub. 8. Vict. de homici. nu. 27. Castr. 2. de leg. ca. 3. Cou. 1. resol. ca. 2. nu. 8. & Dried. li. 2. de liber. cap. 6. Ratio est, quia indirecte se perimit per non usum medij ad vitam necessarij.

11 QVÆST. Quæro ulterius, utrum liceat alijs præbere cibos damnato ut fame pereat? R E S P. Omnes alij præterquam ministri iustitiæ possunt, ita omnes citati Auctores.

12 QVÆST. Datur optio reo, ut sibi amputet unam manum, ne utraque per carnificem illi præscindatur, licebitne illi opinionem eligere? R E S P. Negat Sot. sup. citatus, damnatque Iosephum, qui, ut refert 2. de bell. Iudaic. cap. 27. eam opinionem elegit, oppositum tamen asserendum iudico, quoniam si periculum imminet toti corpori propter contagionem alicuius partis, potest quis illam præscindere sibi partem, quam sinere præscindi plures.

De Testibus. §. 10.

- 1 De legitimitate testium.
- 2 Qui non compelluntur ad ferendum testimonium.
- 3 Quando teneatur quis ferre testimonium.
- 4 Quando tenentur filij ferre testimonium contra patrem.

- 5 De restitutione pro non ferendo testimonio.
 6 Præcipue cum vocatur testis ad iudicium.
 7 Deinde cum pro veritate dicenda suscepit iuramentum.
 8 An possit ferri pretium pro ferendo testimonio.
 6 De testimonio circa peccata occulta.
 10 De testimonio ferendo, pro sola pœna infligenda.
 11 De testimonio ferendo pro secreto crimine.
 12 De concordia testium.
 13 Præcipue causa hæresis.
 14 De concordia testium pro vtraque parte.
 15 De exceptionibus & contradictis.
 16 De retractatione testimoniij.

QVAESTIO. Quamuis non multum ad rem nostram faciât te rogare de iis, qui vel amittuntur, vel reijciuntur tanquam testes in iudicio, gratia tamen maioris doctrinae, dic quid in hac materia teneas? RESP. Dico sic. Non admittuntur ad testimonium ferendum patres erga filios, neque item ascendentes respectu descendentium, neque è contra descendentes respectu ascendentium in recta linea. *L. parentes, capit. de test. & Doctores ibid. cum Gloss. & notat Sylu. testis 11. quest. 1. §. 8.* siue testimonium sit contra, siue pro *cap. si testis. §. item testis*, nisi quæstio sit de natiuitate, & ætate filiorum, tunc enim recipitur parentum testimonium pro filiis, *cap. Per tuas*. Qui filij sint legitimi; deinde nisi tractetur causa hæresis, proditoris, vel læsæ maiestatis, in qua nullius reijcitur testimonium ratione consanguinitatis, *capit. in fidei fauorem, de hæreticis in 6* Non admittitur præterea libertus erga eum, qui eum manumisit, sicuti nec vxoris filiorum, & libertorum eiusdem liberti, *capit. De testib. & L. Iulia. ff. eodem*. Non admittitur vxor erga virum, & vice versa, tam pro, quam contra, vt notat *Nauar. cap. inter verb. num. 810. & in sum. cap. 25. num. 48.*

2 QVAEST. Qui non compelluntur ad testimonium ferendum?

dum? Res p. Non compelluntur, socer, gener, vitricus
 priuignus, soror, frater, eorumque filij, imo etiam con-
 sanguinei omnes collaterales, vsque ad quartum gradum
 erga se inuicem. *L. Iul. ff. de testib.* item senes maiores sep-
 tuaginta annis, & valerudinarij. *L. inuiti ff. de testib.* mi-
 tendi tamen sunt ad eos qui recipiant eorum testimo-
 nia, si oportuerit. *capit. si per testium. de testib.* Item clerici,
 monachi, Abbates, & Episcopi, *cap. Monachi. 15. quast.*
capit. Cum nuntius de testib. qui omnes non possunt esse
 testes in causa criminali, sicuti notat Gomes, *tomo 3. re-
 lut. cap. 12. num. 19.* & constat ex *cap. sentent. sanguinis. de
 clerici, vel monachi.* in causa tamen ciuili ijdem possunt
 de licentia sui Episcopi testificari, etiam coram iudice
 laico. Dixi de licentia sui Episcopi, quoniam cum testi-
 monium publicum feratur sub iuramento *capit. si testi-
 4. quast. 4.* ipsi vero non possunt iurare apud iudicem
 cum absque licentia sui Episcopi. *cap. Nullus 2. 2. quast.*
ultim. & notat Sylu. *Clericus 3. quast. 3.* consequenter non
 possunt ferre testimonium, & ita prohibetur in consti-
 tutionibus Synodalibus in Eboresibus. *tit. 10. cap. 12. Co-
 nimb. tit. 14. constat 12.* idem dicendum est de regularibus
 qui de licentia sui superioris testificari possunt in causa
 ciuili apud iudicem secularem, vt notat Anton. Gom. *o-
 rat. num. 1.* & Sylu. *quast. 1.* deducitque Gom. ex *capit. mo-
 nachi 16. quast. 1.* & ideo in constitutionibus Societatis
 Iesv. *parte 6. cap. 3. num. 8.* superioribus praescribitur mo-
 dus concedendi hanc licentiam. Reijciuntur praeterea
 minores quatuordecim annis in causa ciuili, & minores
 viginti in causa criminali. *ff. de testib. Et cap. si testes. 3. quast.*
4. Reijciuntur serui. *L. de seruis Cod. de testib.* nec pro
 e contra dominum. *cap. si testis & item testis.* Reijciuntur
 mente capti *L. qui testis ff. de testib. §. ne furiosus,* nisi in
 licetis intervallis. Reijciuntur infideles contra fideles
capit. si hereticus. 2. quast. 7. Et L. 1. ff. de testib. Reijciuntur
 infames. *cap. si testes citato.* Reijciuntur inimici eius, con-
 tra quem fertur testimonium. *L. 3. ff. eodem capit. si testi-
 Reijciuntur pauperes abiecte conditionis, de quibus fa-
 cile praesumi potest corruptela. L. 3. citata, Et cap. si testi-
 citato.* Reijciuntur domestici, & famuli eius pro quo
 tendum est testimonium. *L. poen. ff. de testib. capit. item*

testis citato, excepto casu probandi adulterium *L. consensum ff. de repudio*. Admittuntur etiam collegæ super re collegij, quando per alios probari nequeat, & in casu monasterij, ij qui sunt de conuentu. Dixi monasterij, quia reijciuntur in causa alicuius singularis. Ita Sylu. *dicta quæst. 1 §. 9. cum Panorm.* Reijciuntur excommunicati, *cap. Decernimus. de sent. excommunicat. in 6.* Reijciuntur iidem iuxta commune ius laici contra clericos in causa criminali, excepta hæresi, simonia, & læsa maiestate, cum adfuerint clerici, qui testimonium afferre possunt. Ita probat Roias *singul. n.* Reijciuntur iidem socij criminis periuri, & alij nonnulli, de quibus Sylu. *quæst. 1. de testib. Gom. 3. resolut. cap. 12. num. 15. & 16.* & Roias citatus. Reijciuntur meretrices. *L. 3 ff. de testib.* Reijciuntur omnes mulieres in causa testamenti *L. ex eo ff. de testib.* & ita omni causa criminali. *cap. Finis. de verb. signifi. cap. Mulieres. 33. quæst. 5* excepta hæresi, simonia, & læsa maiestate, *cap. In fidei de hæres. in 6.* Admittuntur tamen, si causa criminalis ciuilitè tractetur *cap. Quoniam de testib.* Notatque Sylu. *supra §. 2. & index 2. quæst. 1.* Hæc iuxta commune ius: iuxta verò peculiare ius huius regni legantur *Ordinat. tit. 24. à §. 12.*

3 *Quæst. Quando tenetur quis ferre testimonium?* RESP. Cum iuridice requiritur à iudice. Ita D. Thom. *2. 2. quæ. 70. art. 1 & 16.* Caiet. & Arag. *Sot. 3. iust. quæ 7. art. 1. conclus. 1.* Ratio est, quia præceptum superioris legitimi obligat in causa graui, quando vero iuridice requiritur testis, diximus supra cum egimus de reo. Dico tamen iterum cum proceditur via accusationis iuridice, requiritur absque infamia rei, & absque semiplena probatione. Ita Speculator *de testibus, §. de testium compulsat. num. 6.* Hostiens. *tit. de testib. cog. num. 4.* Astens. *1. p. L. 1. tit. 37.* Panormitan. *cap. Peruenit. 1 & 2. de testib. cog.* Aliter, & contra dicendum est, cum proceditur via inquisitionis. Sed hæc de re memini iam supra interrogatum, cum egisti de accusatione, & inquisitione. Dico *secundo* Nullus priuatus, non requisitus à iudice, tenetur testi fieri. Ita D. Thom. Caietan. Aragon. & Sot. *proxime citati.* Nauar. *cap. Inter uerba num. 698. & in sum. cap. 25. num. 44.* Ratio est, quia sibi imputet accusator accusare de crimine, quod probare

bare

bare non potest, nam licet fiscalis sit, non tenetur conscientia accusare, nisi ea crimina, quæ potest probare. Tenetur tamen quisquam non requisitus, ferre testimonium cum ex eo impeditur damnum commune, tertij innocentis. Ita citati Doctores, & ratio est, quoniam ad id nos obligat charitas, etiam cum aliquo nostro detrimento: qua in re seruandus est ordo charitatis iuxta regulas traditas in primo præcepto. Dixi priuatus, quoniam etiam fiscales, & alij iustitiæ ministri semper tenentur suo detrimento accusare, vel testificari ratione officij suscepti, pro quo stipendium accipiunt, L. Quemadmodum milites ratione officij, & stipendij plerumq; tenentur obijcere periculo capitis, etiam quando testimonium solum exigitur ad pœnam rei. Dico tertio. Si pro impedimento grauissimo damno Reip. impendenti in futurum, sive spirituali, sive corporali requiratur testimonium, quilibet ciuis cum quantumcumque suo detrimento tenetur illud ferre. Ita Sor. 5. iust. qu. 7. Roias sing. 3. nu. 5. Pœnitent. Direct. 2. p. pag. 398. Ratio est, quia iure charitatis bonum commune præferendum est bono particulari; vt legum naturæ pars se opponit periculo pro toto.

4 QVÆST. Quando tenentur filij ferre testimonium contra parentes? R E S P. In causa hæresis, cum timetur, vt inficiantur alij, nam licet filius in eo casu incurrat infamiam, & confiscationem bonorum, tenetur ex Legge charitatis bonum commune anteferre suo particulari. Sed huiusmodi damna regulariter per inquisitores impediuntur, ne ad tales fidei filios deueniant.

5 QVÆST. Tenetur quis ferre testimonium, noluit tamen se offerre ad illud ferendum, tenetur restituere damna inuito auctori vel reo subsequuta? R E S P. Minime. Ita Sor. iust. qu. 7. art. 1. Nauar. cap. inter verba num. 713 & in sum. capit. 7. num. 44. Med. de rest. quest. 9. Cou. reg. pec. p. 2. §. 3. nu. 5. Syll. testis num. 8. Ratio est, quia ipse solum peccauit contra charitatem, non vero contra iustitiam.

6 QVÆST. Tenebatur quis ferre testimonium, requisitus a iudice abscondit se, & noluit ferre testimonium, teneturne familia damna restituere? R E S P. Minime. Ita Doctores citati & Anton. 2. p. tit. 1. cap. 19. §. 7. Rainerius in sum. Theolog. ver. testimonium. §. 1. Tabien. verb. testis contra Nauar. & Gabo

Gabr. in 4. distinct. 15. quæstio. 6. concl. 7. Ratio est, quia iste solum peccauit contra charitatem, & præterea contra obedientiam iudici debitam, non vero contra iustitiam. Nam si iudex præcipiat, vt insequar occisorem fugientem, ego vero nolim, non obligabor ad restituenda damna occisi. Opponit Nau. nume. 44. actus iudicis præcipientis testimonium est actus iniustitiæ; ergo actus testis nolentis obedire, est actus iniustitiæ. Non valet consequentia, nam actus subditi religiosi non parentis præcepto superioris, est actus inobedienciæ, & tamen actus superioris non est actus obedienciæ. Opponit secundo. Negat quis scripturam ex qua dependet meum ius, tenetur ad restitutionem damnorum. RESP. diuersam esse rationem, quia scriptura est mea, & contra iniustitiam denegatur, at testimonium est alienum, & sola charitas obligat ad illud mihi dandum.

2 QVÆST. *Accipit quis iuramentum, vt testis iuridice interrogatus: & tacite promisit se sub illo dicturum veritatem, postea tamen illam negauit, vel occultauit, teneturne ad restitutionem damnorum?* RESP. Tenetur. Ita Doctores citati. Ratio est in promptu. Quia ratione suscepti officij tenetur ex iustitia innocentem liberare, reumque damnare, detegendo veritatem. Et ita claret disparitas rationis in hac, atque in proxima difficultate.

8 QVÆST. *Potestne testis pretium accipere pro ferendo testimonio?* RESP. Minime quidem pro iusto testimonio. Et ideo si aliquid accipiat, tenetur illud restituere. Dixi, pro iusto, quia pro iniusto testimonio ferendo, licet peccet accipiendo pecuniam, acceptam tamen non tenetur restituere. Quia periculum, cui se exponit falsi testimonij, pretio est aestimabile: & ideo non tenetur illud iam acceptum reddere. Ita omnes Doctores citati.

9 QVÆST. *Quid tenetur facere testis circa peccata occulta?* RESP. Non potest testis aperire iudici crimē occultum. Ita D. Tho. 2. 2. qu. 70. art. 1. Caiet. & Aragon. *ibid.* Sot. 5. iust. quæst. 7. articu. 1. & omnes Theologi. Ratio est, quia occultare secretum est de iure naturali. Hoc tamen intelligendum est, quando ex occultatione non imminet damnum publicum. Si enim imminet, præferendum est bonū commune, bono particulari. Item si non imminet damnum.

num.

num tertij innocenti inferendum ei ex malitia illius cuius interest secretum seruari. Tunc enim ad euitandum tale innocenti damnum, reuelandum est secretum. Ita D. Thom. 2. 2. qu. 68. art. 2. ad 2. Nauar. cap. inter verba num. 66. & in sum. ca. 18. num. 6. Sot. 5. iust. qu. 7. ad 2. Med. de restit. tit. de secr. serui.

10 QVÆST. Quid, si interrogetur testis de delinquente tantum ad pœnam? R E S P. Negant Sylu. testis num. 8. Ang. eodem verbo testis num. 26. illud posse manifestare, nisi præcedat infamia, aut semiplena probatio. Oppositum docuit Sot. 5. iust. quæst. 7. art. 1. ad 1. si præcedatur, inquit, via accusationis, etiam si solus videris, teneris adducere in testem ferre testimonium. Idem tenent Spectator. Host. Panormitan. Ostiensis locis citatis. Ita Ordin. Lubitan. tit. 42. Ratio est. Quia postquam reus ab accusatore in iudicium delatus est, iam eius crimen quodammodo factum est publicum: accusauit enim ex indicio. Nam ex opposito fundamento minime possent prius accusare iniurias sibi coram paucis illatas, vel coram deo, vel etiam vno. Quod quidem falsum est. Est hæc secunda opinio verior, & probabilior.

11 QVÆST. Accepit quis notitiam criminis sub secreto? R E S P. Adductus in testem tenetur iure naturæ illud occultare, licet reus criminis laboret infamia. Ita iam respondi supra. Intelligenda tamen conclusio est, nisi et occultatione imminet damnum publicum, aut tertiæ graue innocenti, proueniens ex malitia rei, de quo queritur: Enim vero si proueniat aliunde, & impediri potest reuelando secretum, non possum illud reuelare. Quia teneor iure naturali illud occultare in bonum eius, quod illud mihi commisit.

12 QVÆST. Tria adhuc restant interroganda de testibus. Primum est de illorum concordia? R E S P. Constat ad plenam probationem criminis requiri testes concordēs, cap. Licet causam §. quamcumque de probat. capit. Bonæ 1. §. 2. Qui falsa. L. Varia. ff. de testib. Itaque oportet, ut testimonia conueniant in re gesta: alioqui iam plures erunt ætius. Requiritur deinde, ut sint contestes in tempore patrati criminis. Constat ex capit. Nihilominus. 4. quæst. 7. ex loco. Daniel. 13. ubi senes conuicti sunt falsitatis ex quo

quod discordauerint in loco, item in persona. Alioqui
iam de pluribus hominibus feruntur testimonia. Præterea
si agitur de consanguinitate, vel affinitate, oportet,
ut conueniant in gradu. *capit. de Parentela. 2. 35. quest. 6.*

Si actus de quo feruntur testimonia sit successiuus, satis est, si plures testes adfuerint, diuersis partibus eius, ut si adfuerint diuersis partibus missæ; & sic de alijs. Ita Arm *testis num. 6 Simanchas. titul. 64. num. 65. & Arag. 22. quest. 70. art. 3.* Non requiritur tamen testium concordia circa leuissimas rei gestæ circumstantias *capit. Nihil obstat. de verb significat.* Imo omnimoda testium concordia in omnibus, etiam minimis circumstantijs, verbis, & ordine rerum, reddit testimonium suspectum falsitatis. *L. 3. ff. de testib. cap. si testis. 4. quest. 3.* videtur enim consulto eundem proferre sermonem. Ut notat D. Thom. *2. 2. quest. 70. art. 2. ad 2. ex D. Chrysof. & Arag. ibid.*

13 QVÆST. In causa hæresis requiruntur ne testes concordēs? RĒSP. Crimen hæresis, & aliud eiusdem rationis, seu eiusdem speciei, ut Iudaismi, Lutheranismi, &c. sufficienter probatur per plures actus singulares, tendentes ad eundem finem. Atque ideo testes, de his criminibus singulariter testificati, vere habentur concordēs. Ita Simanchus *titul. 64. numer. 76.* & probat vsus Inquisitorium in nostra Lusitania. Ratio est. Quia aliter non satis prouideretur bono communi, poterit enim vnus hæreticus toram inficere urbem, & Iudæus cum singulis Iudaizare, neque tamen conuinci. Oppositam sententiam sequuntur Inquisitores in Hispania. Ratio eorum est. Quia nulla species perfecte probatur, nisi in aliquo singulari indiuiduo. Dixi crimen hæresis eiusdem speciei, verbi gratia, Iudaismi, vel Lutheranismi; quia si est diuersæ speciei, non satis probatur per testes restantes de pluribus actibus. Ita Penna. *3. p. Direct. pag. 663.* Aragon. *22. quest. 70. artic. 1.* Hostiensis. *tit. de testib. Bald. cap. Licet causam de probationibus. Card. in Clem. 1. §. de hæret. Ioann. Andr. capitul. Ut officium. §. 1. de hæretic. in 6.* Bald. item *conf. 394.* Qui in hac re de hæreticis loquitur, atque de alijs sceleratis hominibus, & ideo quemadmodum non damnatur, ut malefactor in genere, de quo plunum te-

Medull. Cásuum

T

stimo-

testimonia affirmant singulariter esse furem, esse interfectorem, esse usurarium, &c. Ita non probatur hæreticus in genere, de quo quis ait esse Iudæum, alius ait esse Lutheranum, &c.

14 **QVÆST.** *Sunt pro utraque plures testes concordēs, quo modo ferenda est sententia?* **RESP.** Examen probationum spectat ad iudicem. *L. 3. ff. de testib.* Si pares sunt numero & dignitate, iudicandum est pro reo in causa pœnali. *capit. Ex literis. de probationibus.* Ratio est. Quia iudex facilius esse debet ad absoluendum, quam ad damnandum. Dixi, in causa pœnali, quia in causa fauorabili iudicandum pro autore, contra reum, ut in causa matrimoniali, *capit. finali, de sentent. & re iudicata.* In dubio æquali de re utili iudicandum est pro possessore; quia melior est conditio possidentis, *de reg. iur. in 6.* Quod si neuter possideat: diuidenda est utriusque. Quod si res non sit diuisibilis, tradenda vni, & ipse compellendus ad reddendum alteri sui partis valorem. Ita colligitur ex *D. Thom. 2. 2. quæst. 70. art. 2. Sylu. testis. quæ. 7.* & alijs citatis Doctoribus.

15 **QVÆST.** *Qua licent reo, vel actori exceptiones (nosiræ appellant contradicthas) ad infirmandum testimonium dictum?* **RESP.** Non licet reo falsa crimina, falsasque exceptiones scienter opponere testibus, ad infirmanda eorum testimonia vera & iusta. Ita ostendit ipsum naturæ ius. Dico secundo. Ad infirmandum testimonium falsum, fas est reo opponere testibus vera crimina, quamuis occulta, & ignominiosa testibus, siue testificari compulsis, siue voluntarijs. Ita omnes Doctores. Ratio est. Quia vim vi repellere licet, sed per falsum testimonium reo inferitur vis; ergo illam vi repellere poterit. Dico tertio. Iure charitatis tenetur quis pati leue detrimentum falsi testimonij, ne illud infirmet per criminis detectionem; unde testi resultat notabilis, & grauis infamia. Hæc conclusio constat ex terminis, & ideo non indiget probatione.

16 **QVÆST.** *Qui tenetur retractare testimonium?* **RESP.** Qui scienter falsum testimonium dixit in notabile Republicæ, tertijve detrimentum, quod non aliter, quam per retractationem potest impediri, sub mortali tene-

kurbe ex iustitia testimonium retractare. Adeo vt si ex eo mors immineat innocenti, teneatur ad retractationem etiam cum vitæ periculo. Ita Nau. capit. 15. numer. 17. Sot. ubi proxime. Cord. lib. 1. quest. 31. artic. 3. Caeteran. 2. 2. quest. 70. art. 4. Ratio est. Quia illius damni fuit iniusta causa. Dixi (scienter) quia si tale testimonium dedit ob ignorantiam inuincibilem, ad nil tenetur. Item quando ex tali testimonio, aut nullum, aut leue detrimentum sequuntur sit innocenti, vel Reipublicæ. Item quando ex sua retractatione nullum sequitur remedium, quia iam, verbi gratia, reus occisus est. vel iam conuictus per alios testes, & damnandus, licet ego meum testimonium retractem.

De Aduocatis. §. II.

Quid dicendum de Aduocatis.

QVAESTIO. Quid censet de Aduocatis? R E S P. Aduocatus scienter defendens causam iniustam, peccat mortaliter, & tenetur restituere parti aduersæ. Ita communiter Doctores. Sot. 5. iust. quest. artic. 3. Caeteran verb. Aduocatus. & 2. 2. quest. 71. artic. 3. Sylu. verb. Aduocatus. Nau. capit. 25. numer. 28. Teneturne etiam ad damna clientis, si eum non admonuit de iniustitia causæ. Ratio est, quia per se & iniuste cooperatur ad damnum tertij. Peccat etiam mortaliter, & tenetur ad restitutionem damnorum, si defendat iniustam causam tantummodo ad differendam, vel ad compellendam partem, vt fessia faciat compositionem, quia id iniquissimum est. Peccat item grauitur si reuelet secretum, sibi à cliente commissum; vt aduersarius sibi caueat. Ita prohibetur capit. si quem penituerit. 2. quest. 3. L. 1. de prauaricatorib. & lib. 5. Ordinat Lusitan. tit. 65. Ratio est manifesta. Quia per iniustitiam reuelat secretum sibi commissum. Peccat denique paciscendo cum cliente, quem defendit de aliquota parte causæ, sibi danda, si vincat. Ita prohibetur L. Sumptus. ff. de pact.

CAPVT XX.

De detractione. §. I.

T 2

Quid